

Мельник В.І., доцент кафедри романо-германських і східних мов
Київського Університету імені Бориса Грінченка,
кандидат філологічних наук, доцент

Яченко Н.С., студент-магістрант Гуманітарного інституту
Київського Університету імені Бориса Грінченка

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАНЦУЗЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ КОЛИСКОВИХ ПІСЕНЬ

У статті проаналізовані та зіставлені французькі та українські народні колискові пісні, визначено їх семантичні особливості. Виділено основні образи, на основі яких створюються колискові пісні.

Ключові слова: *колискова пісня, фольклорний жанр, семантичний аналіз, образ, національна мовна картина світу.*

Коліскові пісні є особливим видом пісенної творчості. Вони, як і інші фольклорні жанри, тонко підводять до розуміння особливостей життя різних народів. Порівняльний аналіз французьких та українських колискових пісень та виявлення їх семантичних особливостей є **метою** нашого дослідження. Пісенний фольклор, і колискові пісні зокрема, завжди цікавили мовознавців та фольклористів різних країн. Серед українських дослідників увагу колисковим пісням приділяли Наталія Сивачук [3], Мар'яна та Зоряна Лановик [2], серед французьких – Д. Жаме [6], Н. Казель [5] та інші. Проте не було здійснено порівняльний аналіз французьких та українських колискових, тому спроба такого дослідження є **актуальною**.

Коліскові – це найдревніший вид народних пісень, коріння якого сягають міфологічного періоду. Мовна картина світу кожного народу має свої особливості: з одного боку вона є наслідком історичного розвитку етносу і мови, з іншого – причиною своєрідного шляху їх подальшого розвитку. Мовна картина світу створює однорідність мовної сутності, що сприяє закріпленню мовної та культурної своєрідності у баченні світу і його позначення засобами мови. Під час маминого співу дитина отримує величезний потік інформації. Пестливі дитячі слова були незмінною складовою українських та французьких колискових пісень. Наприклад:

Ой ти, коте, коточок!	Dodo, l'enfant do,
Не ходи рано в садочок,	Bien vite l'enfant dormira
Не полохай дівочок,	Dodo, l'enfant do,
Нехай зів'ють віночок	Bientôt l'enfant dormira.
Із рутоньки, із м'ятоньки,	
З хрещатого барвіночку,	
З запашного василечку.	

Аналіз текстів українських колискових показав, що зменшувально-пестливі слова трапляються майже у кожному рядку (коточок, м'ятонька, рутонька, і т.д.). У французьких колискових переважає проста загальноживана лексика («l'enfant» – дитина, «dormir» – спати та його синонім «dodo», який використовують у своєму мовленні маленькі діти).

В колисковій народній пісні відбувається багаторазове повторення мелодійного ритму, який впливає на швидке засинання дитини. Пісні позбавлені різких звуків, що можуть розхвилювати малюка. В давні часи бабусі колисали дитину наспівуючи пісні, що були позбавлені сумних моментів, в них не розповідалось про суспільні та історичні події, вони були спрямовані лише на легке засинання та здобуття позитивних емоцій.

Обов'язковою функцією колискових пісень є виховна. У віршованих рядках можна побачити настанови для подальшого життя дитини, правила поведінки та шляхи виходів із скрутних ситуацій. [див. 2;3]. Це підводить нас до розуміння безмежної мудрості пращурів, які передавали життєві настанови дитині шляхом співу. Проте в українських колискових часто трапляються й відверті погрози, перестороги для дитини. Наприклад:

Баю, баю, баю,	Цить, не плач.
Не лягай скраю.	Спечем калач.
Бо скраєчку упадеш,	Медом помажем.
Собі носа розіб'єш.	Тобі покажем, а самі з'їмо.

В давнину слова колискових прирівнювали до замовлянь. Тому бабусі не співали, а шепотіли дитині колискову. Колискові народні пісні повинні були оберігати дитину від нечистої сили, відвертати сили зла [2, 419]. В народі вірили в те, що навколо нас живуть невидимі оку істоти, які можуть приносити спокій дитині. Поширеним явищем для таких пісень було відображення майбутнього дитини у пісні. Мама та бабусі співали про те, якою буде дитина через декілька років, ким вона стане в подальшому житті [див. 2;3]. Обов'язково співали про щастя, яке батьки бажали для своєї дитини:

Щоб ти росла, дитиночко,	Ой щоб спало, щастя знало,
Росла, не боліла	Ой щоб росло, не боліло,
Ані ручка, ані ніжка,	На серденько не кволіло.
Ні біленьке тіло.	Соньки-дрімки в колисоньку,
Рости, рости, сину,	Добрий розум в головоньку,
Рости, мій розмаю.	А рісточки у кісточки.
Я на тебе, мій розмаю,	
Всю надію маю.	

Центральним образом французьких колискових пісень також є мати, сповнена мрій і побажань гарного майбутнього своїй дитині. Вона водночас і «автор» пісні, і та, хто її виконує, тому французькі колискові часто побудовані так, ніби дитина співає про свою любов матусю:

Ma vie est un enchantement	Une fée douce me surveille
Quand je m'endors,	Et m'entoure de soins charmants
Quand je m'éveille,	Cette merveille:
Ou quand je joue,	C'est ma maman!
A tout moment,	

В основі сучасних колискових переважає скоріше природний світ, світ сім'ї, а не магічні формули [4, 67]. Аналіз семантичних полів колискових пісень у французькій та українській мовах показав, що їх провідними образами є:

1) Бог, Янголи:

Співаючи колискових пісень, матері часто звертаються до Господа з проханням оберігати та захищати дітей від злих сил, хвороб та нещастя (часто не лише під час сну, а й протягом життя).

L'enfant dormira bientôt.	Ой повішу колисочку
Dors, mon cher petit, dors là	В саду на сливочку,
Sous l'aile de l'ange de Dieu	Буде Господь колисати
Ferme des yeux sereins	Мою дитиночку.
Dors là mon bel enfant.	Буде Господь колисати,
	Ангели співати,
	Буде моя дитиночка
	В колисочці спати.

2) Сон, Дрімота.

У колискових зафіксоване міфічне уявлення про Сон як істоту, яка може заспокоїти і приспати дитину. Не розуміючи природи сну і не маючи змоги її пояснити, різні народи по-різному розуміли цей стан людини, але у всіх давніх уявленнях відбилося стійке переконання, що сон — не властивий людині фізичний стан, а привнесений із зовні вплив якоїсь духовної надприродної сили, зв'язок із потойбічним світом духів [2, 420].

Demain le jour sera là	et dans tes rêves toutes les fées...
et les oiseaux chanteront leur joie,	Dors dors dors!
Tes paupières d'or s'ouvriront	Pourquoi tu dors pas?
sur le soleil et sur sa chanson,	Dors dors dors!
Ferme les yeux, c'est merveilleux	Laisse dormir ton papa!

Ой ходить сон коло вікон,	Де дитина малесенька,
А дрімота коло плота,	Туди підем ночувати,
Питається сон дрімоти:	І дитинку колихати.
"Де ж ми будем ночувати?"	Там ми будем спочивати
"Де хатонька теплесенька,	І дитинку присипляти.

3) Природа (тварини, рослини).

Дуже часто героями колискових народних пісень ставали тварини та птахи. В українських колискових часто зустрічаються також назви трав, що мають силу присипляти дитину: рута, м'ята, барвінок, у французьких подібного не спостерігаємо. Цікаво, що в українських колискових переважає мотив, пов'язаний з Котом («Котик-Вуркотик») – напівміфологічною істотою символом-оберегом оселі, а у французьких – з комахами: бабкою (*une libellule*), сонечком (*une coccinelle*). Рідше з'являються образи птахів – голуба, зозулі в українських колисанках, курки (*une poule*) – у французьких.

а) Une libellule ,	Цить, дитино, не плач,
S'est posée sur la lune ...	Принесе киця калач.
б) Coccinelle demoiselle,	Вже недалечко — на мостику,
Bête à bon dieu,	Несе калач на хвосту.
Coccinelle demoiselle,	
Vole vers les cieux .	

Таким чином, семантичний аналіз колискових пісень народів Франції та України показав, що мовні картини світу цих народів відрізняються, хоч мають і спільні риси. Як відомо, фольклор кожного народу – неповторний та самобутній. Це своєрідний спосіб передачі знань про світ та суспільство від покоління до покоління. Але ці знання є культурно обумовленими, для кожного народу специфічними. Різний історичний контекст, умови життя, традиції і вірування зумовлюють різницю в концептосистемах, світосприйнятті, а це в свою чергу знаходить своє відображення у народній творчості.

ДЖЕРЕЛА

1. Колискові пісні: [Збірка пісень для дітей дошкільного і молодшого шкільного віку] // Упорядники: Паронова В.І., Шевченко Н.М. – Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2010. – 96 с.
2. Лановик М. Б., Лановик З. Б. Українська народна творчість: [підручник] // Лановик Мар'яна, Лановик Зоряна. [4-те вид.] – К.: Знання-Прес, 2006. – 591 с.
3. Сивачук Н. Виховний потенціал українських народних колискових пісень // К.: Початкова школа, 2006. – №1. – С. 51– 55.

4. Гаспаров М.Л. Современный русский стих: Метрика и ритмика. – М.: Наука, 1974. – 487 с.
5. Cazelles N. Les comparaisons du français. – Paris: Editions du Seuil, 1989. – 93 p.
6. Jamet D. Berceuses, formulettes, comptines, rondes et jeux d'enfants // Folklore, 1956. – №23. – P. 7-15.

В статье проанализированы и сопоставлены французские и украинские народные колыбельные песни, определены их семантические особенности. Выделены основные образы, на основе которых создаются колыбельные песни.

Ключевые слова: *колыбельная песня, фольклорный жанр, семантический анализ, образ, национальная языковая картина мира.*

Summary: *French and Ukrainian folk lullabies are analyzed and compared, their semantic features are identified. The images, which serve the basis of lullabies' creation, are distinguished.*

Key words: *lullaby, folk genre, semantic analysis, image, language world.*